

Ett liv i exil

De sönderrivna bilderna.

En berättelse om en kvinnas flykt från Iran och om hennes liv i exil av Nahid.

Bonnier Alba 1995

Vad innebär det att tvingas på flykt och leva ett liv i exil? I socialpsykologisk litteratur talas ofta om kriser, identitetsproblem och anpassningsstrategier till det nya landet. Från myndigheternas sida inresserar man sig i känd stil för social ingenjörskonst och åtgärdsprogram för att möta de behov som olika flyktinggrupper kan tänkas ha för att lyckas i sin förmodade anpassningssträvanden. Sedan bosnierna börjat (och sedermera slutat) anlända i stort antal, pågår jämsides en upplysningskampanj vars syfte tycks vara att normalisera islam i det svenska medvetandet.

Mera sällan får vi veta något direkt om enskilda flyktingar och deras ofta strapatsrika väg hit, och försöken att komma till rätta med livet här, anpassat eller ej. Nu finns här i alla fall just en sådan skildring med den betecknande titeln "De sönderrivna bilderna". Författaren "Nahid" (en pseudonym) berättar på cirka 160 sidor om kampen mot shahens diktatur och senare Khomeini-regimens fortryckande politik.

Det är en berättelse om en

stundtals dramatisk, och hela tiden frustrerande oviss flykt från ett Iran som under islamska revolutionens baner alltmer kommer att likna det förtryckarsamhälle man ville befria sig ifrån. De vänstersinnade som förföljdes och fängslades för sin politiska opposition under shahens tid, utsattes snart för nya förföljelser under den islamska regimen.

Nahid hör till denna grupp av politiskt medvetna, välutbildade och sekulariserade iranier, som med vanmakt och stigande fasa såg sitt land gå från en diktatur till nästa. Denna politiska utveckling och den alltmer åtstrammade fundamentalismen i vardagslivet — sminkförbud, bärandet av chador (slöja) återges i korta, pregnanta fragment så som de upplevs av huvudpersonen under den oroliga tid före flykten när hon lever underjordiskt i Teheran.

Självklarheter ifrågasätts

Ögonblicksbilder från barndom och uppväxt är invävd i flyktberättelsen och ger en effektiv kontrast till det Nahid har att säga om livet i den svenska exilen. För läsaren klarnar härigenom några av de mer subtila kulturella skillnaderna som i vanliga fall fortäcks av de som är mer uppenbara — sådant som olika matvanor och så vidare. En sådan aspekt är vad som skulle kunna kallas formerna för ömsesidighet. I boken finns flera

exempel på hur besvärligt det kan vara att avläsa koderna. En fantastisk situation utspelar sig när hon i det rättframma Sverige av en känslig och medveten väninna som gästar hennes hem tvingas ut på sin egen balkong för att röka!

I det land där huvudpersonen växer upp är hon van vid en social responsvilja som tycks sakna motsvarighet i det hjälpvilliga men opersonliga och egentligen inte så gästfria exillandet. Hon upptäcker hur en viss försiktighet och återhållsamhet smyger sig in i hennes egen person när hon en kväll vid en bjudning plötsligt börjar fundera över om hon ska ta fram de bästa nöterna som skickats hemifrån.

Det hade varit självklart, men är det inte längre. I denna lite rörande och till synes ganska obetydliga episod, framstår med ens exilproblematiken i hela sin skärpa. Vankelmodet, den plötsliga och lite skrämmande upplevelsen av osäkerhet om de triviala, men i grunden naturligtvis väsentliga, detaljer som utgör vardagslivet, skildras här i en knapp men träffsäker berättarstil.

Författaren fångar just dessa till en början nästan omärkliga sprickor i självbilden som efterhand djupnar och blir till en del av det centrala dilemmat för den som lever i exil.

Berättelsen är intressant och engagerande som livsöde och

litterärt dokument. Den har dessutom en vidare relevans för den som professionellt kommer i kontakt med de många "nya" invånarna i landet. Flyktingar som nästan undantagslöst kan berätta om öden avlägsna från "normal"-svenska erfarenheter, och följdaktligen lärorika för den som vill veta mer om mänskliga villkor och förhållningssätt i utsatta lägen.

Till sist något om språket: Nahid skriver på en enkel okonstlad prosa, fri från blommor och glirlander. Det avskalade språket är kommunikativt och skymmer aldrig sikten för det som ska formidlas. En anmärkningsvärd prestation av en som inte har detta språk som modersmål, och bra för svensk skrivkonst! Här finns utrymme för eftertanke hos en och annan metaforfetischist i samtida svensk litteratur. ■

*Hartmut Apitzsch
leg psykolog
CTD – Centrum för
Tortyrskadade*